

MOTTATT
27 AUG 2014

Det kongelige kulturdepartement

Postboks 8030 Dep

0030 Oslo

Høring – forslag til endring i lov om stadnamn

Uttalelse fra Klagenemnda for stedsnavnsaker

Innledning

Vi viser til høringsnotat fra departementet, datert 27.5.2014, om forslag til endringer i lov om stadnamn. Aller først vil vi rose departementet for et velskrevet og forståelig høringsnotat som viser at departementet har brukt tid på å sette seg inn i fagfeltet navnegransking og praktiseringen av stedsnavnloven. Høringsnotatet forklarer på en god måte hvorfor offentlig forvaltning av navn er viktig og hvorfor dette kan være vanskelig å formidle til allmennheten.

Vi vil i vår uttalelse ta for oss hver paragraf i det endrede lovforslaget for seg, og komme med merknader og kommentarer før vi eventuelt presenterer vårt forslag til ny ordlyd. Etter nemndas felles uttalelse følger en merknad til § 8 fra nemndas leder Marit Halvorsen, og en uttalelse fra Inge Særheim, som er den ene av nemndas to fagrepresentanter.

Merknader til lovendringsforslagene

Til § 1. *Formål og verkeområde*

Nemnda er enig i at formålsparagrafen blir tydeligere med den foreslåtte endringen, men understreker at det bør tas med i merknadene til lovteksten at det er det nedarvede navnet, altså navnet i seg selv som overlevering fra generasjon til generasjon, som er verneverdig.

Til § 2. *Definisjonar*

Nemnda ønsker ytterligere presiseringer under punkt a) og g). Under punkt a) bør *gardar* endres til *gardsområde og gardsbruk* i tråd med betegnelsene som er brukt i punkt b) og c). Formuleringen i punkt g) er uheldig fordi den gir inntrykk av at en primærfunksjon er det samme som en lokalitet. Nemndas forslag til nytt punkt a) og g) er som følger:

a) stadnamn: namn på terrengformasjonar, (t.d. fjell og vatn), kulturformasjonar (t.d. *gardsområde og gardsbruk*, vegar og bruer), administrative område (t.d. kommunar og sokn) og institusjonar (t.d. bygningar)

g) primærfunksjon: *dersom eit namn først blei gitt som naturnamn, er det naturnamnet som er primærfunksjonen. Seinare kan namnet ha fått andre funksjonar, t.d. som gardsnamn og grendenamn.*

eller

g) primærfunksjon: *den første funksjonen eit namn hadde, t.d. å identifisere ein naturlokalitet. Når same namn vert nytta om andre stader, får det fleire funksjonar, t.d. som gardsnamn, grendenamn osv.*

Til § 3. Namnevern

Nemnda mener at teksten i denne paragrafen med fordel kan forenkles, og foreslår følgende:

§ 3. Namnevern

Eit allereie eksisterande stadnamn kan ikkje takast i bruk på ein stad der det ikkje høyrer heime.

Eit nedervd stadnamn kan ikkje bytast ut.

Unntak kan gjerast dersom særlege grunnar talar for det.

Begrepet *særlege grunnar* må defineres i merknadene til lovteksten. Nemnda mener at særlige grunner i slike tilfeller kan være for eksempel naturkatastrofer, omfattende ulykker eller tragiske hendelser.

Til § 4. Reglar om skrivemåten

Nemnda er enig i endringen fra *finsk* til *kvensk* i første ledd, tredje punktum. I første ledd, fjerde punktum mener nemnda at formuleringen *kan tilpassast* blir uheldig. Dette fordi det for disse navnenes del ikke er noe alternativ til å følge norske rettskrivningsprinsipper, da *finsk* ikke lenger er et levende språk på Østlandet. Nemnda foreslår derfor følgende ordlyd for fjerde punktum:

Finske stadnamn på Austlandet *følgjer* norske rettskrivningsprinsipp.

Til § 5. Fastsetjing av skrivemåten

Nemnda synes punkt b) blir uklart, og mener at innholdet i denne setningen heller bør komme inn som nytt andre ledd i paragrafen. Når det gjelder teksten som departementet har foreslått som nytt andre ledd, mener nemnda at teksten i den nåværende loven er klarere, og at det heller bør føyes til et nytt ledd om vedtak for skrivemåten av bruksnavn. Nemnda foreslår derfor følgende ordlyd for § 5:

§ 5. Fastsetjing av skrivemåten

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av

- a) offentlig organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd,
- b) lokal organisasjon med særleg tilknytning til eit stadnamn
- c) stadnamnkonsulentane når det gjeld stadnamn i deira område.

Eigar eller festar kan ta opp skrivemåten av namn på eige gardsbruk eller eigedom.

Kommunen gjer vedtak om skrivemåten av offisiell adresse og av namn på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l. Fylkeskommunen gjer vedtak om skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.

Statens kartverk gjer vedtak om skrivemåten av andre stadnamn dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift. *Eigar eller festar har det avgjerande ordet i saker om skrivemåten av namn på eige gardsbruk eller eigedom, men det er Statens kartverk som gjer det formelle vedtaket.* Det kan gjerast samlevedtak for skriftforma av eit namneledd innanfor same administrative område.

Er det tvil om kven som etter desse reglane skal fastsetje skrivemåten av eit stadnamn, kan spørsmålet leggjast fram for departementet til avgjerd.

Til § 6. Nærmare om saksbehandlinga

I denne paragrafen mener nemnda at det er behov for omskrivninger og presiseringer. Det er imidlertid uklart ut fra høringsnotatet hvorvidt det skal være en lokal høringsrunde i bruksnavnsaker, eller om stedsnavntjenesten skal gi sin tilråding til eier/fester uten at en slik høringsrunde har vært gjennomført. Departementet må sørge for at dette blir presisert i den nye lovteksten. Når dette er sagt, ønsker nemnda likevel å foreslå noen endringer. Ved å føye til en setning i første ledd om kommunenes plikt til å gjøre saken kjent for dem som har rett til å uttale seg, kan nåværende andre ledd strykes.

Nemnda foreslår følgende ordlyd for § 6:

§ 6. Nærmare om saksbehandlninga

Når ei namnesak er teken opp med vedtaksorganet, skal saka gjerast kjend for dei som har rett til å uttale seg. *Vedkommande kommune skal syte for at dette blir gjort.*

Eigar eller festar har rett til å uttale seg i saker som gjeld *eige* bruksnamn, og har det avgjerande ordet i desse sakene. Eigar eller festar har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn, når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet. Kommunane har rett til å uttale seg når vedtaket skal gjerast av andre organ enn kommunen sjølv. Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune. Lokale organisasjonar har rett til å uttale seg i saker som gjeld stadnamn organisasjonen har ei særleg tilknytning til.

Før vedtak om skrivemåte blir gjort, skal *stadnamnkonsulentane* gi tilråding om skrivemåten *til vedtaksorganet*. Tilrådingar som gjeld bruksnamn, skal òg *sendast til eigar eller festar*.

Namnesak må reisast samtidig for parallellnamn på norsk, samisk og kvensk.

Med mindre anna er fastsett i lov eller i medhald av lov, gjeld reglane i forvaltningslova kapittel IV, V og VIII ikkje for saker etter lova her.

Til § 7. Gjenopning

Nemnda mener at presiseringen *bokstav a til d* kan fjernes (den blir i alle fall feil etter nemndas foreslåtte endring av teksten i § 5), og foreslår følgende ordlyd for § 7:

§ 7. Gjenopning

Ei sak kan bli gjenopna av dei som er nemnde i § 5, dersom det kjem til nye opplysningar. Nytt vedtak skal gjerast etter reglane i denne lova.

Til § 8. Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn

Nemnda mener at første ledd i denne paragrafen kan fjernes. Nåværende første ledd er en unødvendig presisering siden skrivemåten av alle stedsnavn uansett omfattes av §§ 4 til 6. Når det gjelder begrepet *offentleg bruk* og kravene til dokumentasjon fra eier eller fester, må disse defineres tydelig i kommentarene til lovteksten (se merknad fra nemndas leder nedenfor). Ordlyden i siste setning i første ledd må muligens bli annerledes, avhengig av hvordan departementet presiserer i § 6 formuleres. Nemnda mener også at det er behov for noen ytterligere presiseringer i selve lovteksten, og foreslår følgende ordlyd for § 8:

§ 8 Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn

Vedtak om skrivemåten av gardsnamn skal som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som *fell saman* med gardsnamnet, eller der gardsnamnet går inn som ein del av bruksnamnet. Dette gjeld ikkje dersom eigar eller festar ønskjer ein alternativ skrivemåte og kan dokumentere at den ønskete skrivemåten har vore i offentleg bruk som bruksnamn. Skrivemåten av bruksnamnet kan i desse tilfella vedtakast utan *vidare*.

Eigar eller festar kan, med dei avgrensingane som følgjer av § 3, sjølv velje namn og fastsetje skrivemåten av namnet på eit *nyoppretta bruk eller eit bruk som ikkje har eit nedervd namn*.

Til § 9. *Bruk av stadnamn*

Nemnda har ingen merknader eller endringsforslag.

Til § 10. *Klage*

Med bakgrunn i endringsforslagene fra nemnda til § 5, foreslår nemnda følgende ordlyd for første setning i denne paragrafen:

Vedtak etter denne lova kan påklagast av dei som etter § 5 har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stadnamn, *med unntak av stadnamntenesta*.

Til § 11, 12, 13 og 14

Nemnda har ingen merknader eller endringsforslag til disse paragrafene.

Oslo, 25.8.2014

For Klagenemnda for stedsnavnsaker

Line Lysaker Heinesen

Sekretær

Om merknader til § 8, «i offentlig bruk»:

Det er vedtaksorganet (det vil som regel være Statens kartverk) som må ta stilling til om eier/fester har dokumentert at «den ønskede skrivemåten har vore i offentlig som bruksnavn». I en eventuell klageomgang – altså hvis vedtaksorganet ikke mener dokumentasjonen er tilstrekkelig god, og eier/fester klager, er det Klagenemnda som må ta stilling til den fremlagte dokumentasjonen. Vurderingen av dokumentasjonen blir å sammenligne med en vanlig bevisvurdering: Oppfyller dokumentasjonen kravet som må stilles for å tilfredsstille lovens vilkår «offentleg bruk»?

Begrepet *offentleg bruk* sikter til at navnet på gårdsbruket lett må kunne gjenfinnes i dokumenter som var/er tilgjengelige for allmenheten, i den skrevne form som eieren/brukeren ønsker å anvende. Begrepet sikter ikke først og fremst til at det er offentlige myndigheter som har anvendt skrivemåten, men til at den har vært i bruk på måter som er eller har vært synlig i offentligheten, det vil si for alle og enhver.

Når eier/bruker skal fremlegge dokumentasjon på navnebruken, må det vurderes om det aktuelle dokumentet skal regnes som et relevant dokument, og i så fall hva slags vekt som skal legges på at navnet er benyttet i dette dokumentet.

Dokumenter utstedt av offentlige myndigheter må anses som relevant dokumentasjon, for eksempel som ledd i myndighetsutøvelse, tjenesteyting, på kart, i registre osv. Skrivemåter som forekommer i matrikkelen er relevante. Det samme må gjelde navn i skjøter og andre tinglyste dokumenter. Skylddelingsforretninger foretas av offentlige myndigheter og kan, hvis de inneholder navn på eiendommen, gi opplysninger om skrivemåten som kan være relevante. Private brev, kjøpekontrakter, bygdebøker og avisartikler er eksempler på ikke særlig relevante dokumenter som derfor heller ikke kan benyttes som dokumentasjon, i hvert fall ikke annet enn som støtteargument. At navneformen har vært i bruk som slektsnavn/etternavn, er heller ikke relevant.

Med hensyn til hvilken vekt som skal legges på den fremlagte dokumentasjon for en skrivemåte, vil det være avhengig av bl.a. dokumentets alder, tidsrom for bruk av skrivemåten og hyppigheten av skrivemåten sammenlignet med eventuelle andre skrivemåter. Gjennomgående må det legges mer vekt på matrikkelinnføringer fra etter ca. 1850 enn tidligere, fordi skrivemåten da begynte å anta fastere former. Det samme vil gjelde for andre dokumenter.

Gjennomgående bør det legges vekt på konsistens i en skrivemåte over tid og i flere dokumenttyper. Hvis forskjellige typer dokumentasjon gir motstridende opplysninger om skrivemåten, bør det legges størst vekt på den skrivemåten som har vært mest synlig for allmenheten.

Egen merknad fra Inge Særheim

Det vanskelegaste punktet i lov om stadnamn har lenge vore skrivemåten av *bruksnamn*, dvs. (etter framlegg til ny definisjon) “namn på *gardsbruk* eller eigedom med eitt eller fleire bruksnummer eller festenummer under eit gardsnummer”. Her kjem konflikten mellom private særinteresser og overordna samfunnsinteresser tydeleg til uttrykk. Mange bruksnamn er identiske med nedervde og gamle stadnamn, bl.a. primære gardsnamn, naturnamn og teignamn (*Vik, Brekka, Vollen*), dvs. namn som har krav på rettsvern.

Med framlegget til lovending vil det vernet som slike bruksnamn no har i lova, bli svekka. Grunneigarar vil stå fritt til å velja ein skrivemåte som tidlegare har vore nytta av det offentlege, sjølv om denne skrivemåtan bryt med gjeldande rettskriving og normeringsprinsipp og skyggjer for meiningssinnhaldet i namnet, og trass i at det same namnet i andre funksjonar, t.d. som gardsnamn, etter lova skal ha ein annan skrivemåte. Dette vil innebera at eigarar og festarar som *bruksnamn* vil kunna få godkjent skrivemåtar som *Sole, Moe, Dahle, Wolden, Myhren, Bækken, Qualbeen* og *Løffbreche*, dersom det kan dokumenterast at slike former har vore i offentleg bruk som bruksnamn, trass i at den offisielle skrivemåten av motsvarande *gardsnamn* vil vera *Sola, Mo, Dale, Vollen, Myra, Bekken, Kvalbein* og *Lauperak*. Ein vil slik kunna få offentleg godkjenning av fleire ulike skrivemåtar av det same namnet, t.d. *Vik* som gardsnamn, men *Wiigh, Wiig, Wyck, Viig, Vigh* o.l. som bruksnamn og *Vikvegen* som adressenamn, noko som medfører manglande einskap i namneverket. Med eigarskifte vil det kunna bli endra skrivemåte av bruksnamna, med andre ord manglande stabilitet i namneformene.

Nedervde bruksnamn er kulturminne, men like viktig er den funksjonen dei har som orienteringspunkt innom mange bruksområde (samferdsel, frakt m.m.). Over tid er det investert mykje både fagleg og praktisk i utarbeiding av register over gards- og bruksnamn; stabiliteten i slike register bør sikrast. Det vil vera uheldig både kulturhistorisk og praktisk å opna for at eigarar aleine skal kunna fastsetja skriftforma til tradisjonelle bruksnamn, med dei hyppige skifta det vil kunna medføra. Offentlege register ligg i dag i databasar; slike basar har den eigenskapen at dei kan utvidast med tilleggs kategoriar. Det bør difor vera mogleg å imøtekomma både det offentlege behovet for kulturvern og stabile namneformer og det private behovet for å markera eigarskap ved at ein registrerer namneformer som brukseigarar ønskjer, i tillegg til og som variantar til dei formene som følgjer normeringsgrunnlaga i lova. Svært mykje kartvisning er i dag elektronisk. Det vil ikkje vera noko i vegen for å visa på kart både den namneforma som eigaren ønskjer, og den som følgjer normeringsprinsippa i lova, t.d. markert med ulike fargar eller på annan måte. Slik kan ein ta med grunneigarens ønskte skriftform som ein alternativ skrivemåte (ein variant). Skrivemåtar som grunneigarar ønskjer, kan liggja som eigen kategori i elektroniske register over bruksnamn og andre stadnamn, og ein vil kunna ta slike namneformer med på kart og i ulike slag register og oversyn etter ønske og behov. På denne måten vil ein venteleg kunna imøtekomma ønska til grunneigarane i denne saka og tilfredsstilla både private og offentlege interesser. Nedervde bruksnamn vil då framleis ha rettsvern på lik line med andre stadnamn.